

Länsstyrelsen
Gävleborg

Enheten för miljö
Hans Sjöberg
010-225 12 12
hans.sjoberg@lansstyrelsen.se

ÖVERKLAGAN

2019-05-07

1 (5)

Dnr 3599-2019

Dossnr 50051

Mark- och miljööverdomstolen
Svea Hovrätt

Skickas till:
Mark- och miljödomstolen
Östersunds tingsrätt
mmd.ostersund@dom.se

Överklagan av dom i mål M 1648-18 och 1649-18

Länsstyrelsen överklagar härmed Mark- och miljödomstolen vid Östersunds tingsrätts dom avseende överklagan av länsstyrelsen beslut angående anlagd tröskeldamm vid Hillesjöns utlopp på fastigheten Varva 3:1 i Gävle kommun.

Överklagad dom: Mark- och miljödomstolen vid Östersunds tingsrätts dom den 16 april 2019 i mål M 1648-18 och M 1649-18.

Klagande:
Länsstyrelsen Gävleborg

Motparter:
Klagande enligt förteckning i nu överklagad dom

Yrkande

Länsstyrelsen yrkar att Mark- och miljööverdomstolen meddelar prövningstillstånd samt genom upphävande av mark- och miljödomstolens dom fastställer länsstyrelsen beslut den 21 maj 2018 i ärende dnr 61-17 och 4078-16.

Skäl för prövningstillstånd

Länsstyrelsen anser att det finns skäl för att meddela prövningstillstånd då det är av vikt för rättstillämpningen och det finns anledning att betvivla riktigheten av mark- och miljödomstolens dom.

Mark- och miljödomstolens dom innebär en betydande inskränkning i ett aktivt och sedan länge lagakraftvunnet sjösänkingsföretag. Länsstyrelsens uppfattning av gällande rätt är att tillståndsprövade sjösänkingsföretag och andra dikesföretag har rättskraft enligt miljöbalken (24 kapitlet 1 § miljöbalken och 5 § i lag om införande av miljöbalken). Det innebär en rätt att vid behov genomföra de rensningar som krävs för att bibehålla de djup och lägen på diken m.m. som har angivits i tillståndet (förrättningen). För det krävs inget tillstånd utan endast en anmälan till länsstyrelsen om rensningen kan påverka fisket (11 kapitlet 15 § miljöbalken). Det finns även en underhållningsskyldighet att vid behov underhålla diken m.m. som ingår i företaget så att det inte uppstår skada på allmänna och enskilda intressen. Underhållsskyldigheten innebär dock inte någon skyldighet att vidta mer åtgärder än vad som krävs för att undvika skada på sådana intressen.

I det aktuella fallet har mark- och miljödomstolen förbjudit sjösänkingsföretaget Hillesjösänkningen av år 1926 att genomföra en sänkning av en anlagd tröskeldamm i Hillesjöns utlopp Verkmyraån. Dammen ligger inom sjösänkingsföretaget och domstolen konstaterar att dammen saknar tillstånd och är olovlig. Den rättighet som följer av sjösänkingsföretagets tillstånd till att rensa och underhålla diken/ån, sträcker sig dock, enligt domstolen inte så lång att företaget med stöd av sitt tillstånd har rätt att riva ut den olovligt anlagda dammen.

Länsstyrelsen anser att mark- och miljödomstolens dom har skapat en osäkerhet kring hur långt rätten för ett lagakraftvunnet dikes-/sjösänkingsföretags sträcker sig för att bibehålla de djup och lägen som angivits i tillståndet. Det finns många dikesföretag i landet och ett klargörande av i vilken mån rätten till rensning kan inskränkas vid dessa företag vore värdefullt.

Sjösänkingsföretaget har inte begärt att få riva ut hela den anlagda dammen utan bara att sänka dammen så att det inte längre uppstår skada på omgivande marker. Mark- och miljödomstolen har ändå förbjudit sänkingsföretaget att genomföra den begärda sänkningen av dammen. Genom detta förbud blir sjösänkingsföretagets i dess helhet i princip verkningslöst. Det finns ingen nytta med att rensa ån nedströms- och eller uppströms den anlagda dammen då det ändå är dammen som styr nivån i sjön. Alla diken som rinner till sjön från omgivande jordbruksmark påverkas av det högre vattenståndet i sjön och rensning av dessa diken får därför heller inte avsedd effekt. Mark- och miljödomstolens dom har därmed i praktiken upphävt ett tillståndsgivet sjösänkingsföretag. Det får en betydande påverkan på många jord- och skogsbruksfastigheter i området. Länsstyrelsen anser att det inte kan vara rimligt och att det därför finns skäl att betvivla riktigheten av domstolens dom.

Den anlagda dammen påverkar en del enskilda fastigheter runt sjön negativt med försumpning av tomtmark som följd. Dessa fastigheter ingår inte i sjösänkingsföretaget, men de lider skada på grund av att sjösänkingsföretaget inte tillåts underhålla delar av sänkingsföretaget. Sjösänkingsföretagets underhållsskyldighet kopplat till dessa fastigheter har domen omöjliggjorts. Även av den anledningen finns det skäl att betvivla riktigheten av mark- och miljödomstolens dom.

Bakgrund

Hillesjön är sedan snart 100 år sänkt i syfte att få till stånd mer jordbruksmark. För detta finns fortfarande ett giltigt tillstånd (sjösänkingsföretag för sänkning av Hille- och Julsjön, ”Hillesjösänkningen av år 1926”. Julsjön som låg norr om Hillesjön är idag helt försvunnen och Hillesjöns yta och djup är lägre idag

än vad det skulle ha varit utan denna sänkning. Det är ägare av jord- och skogsmark kring Hillesjön och Björke som är delägare i sänkningsföretaget. För sänkningsföretaget finns det både en rättighet och skyldighet att underhålla de diken och vattendrag (Verkmyraån) som ingår i sänkningsföretaget för att bibehålla de tillståndsgivna djupen. Uppgift om djup i diken m.m. finns angivna på kartor som bland annat finns i länsstyrelsens arkiv.

Hillesjön är en grund sjö med liten tillrinning och hög näringsbelastning som på sina håll riskerar att växa igen. För att motverka detta har de bland boende runt sjön funnits ett önskemål om att höja sjöns vattenyta. Efter diskussion med boende, länsstyrelse och Gävle kommun anlades därför 1994 en reglerbar damm i Verkmyraån ca 300 m nedströms Hillesjön. Dammen kunde regleras med bräddor för att anpassa regleringen efter flödet i ån. Något tillstånd för denna damm söktes aldrig och det har inte funnits några tydliga regler för hur dammen skulle regleras och av vem.

För att lösa problemen med den reglerbara dammen anlades 2010 en ny fast damm av morän- och stenmassor (tröskeldamm) strax uppströms den tidigare dammen. Dammen anlades av föreningen Hillesjöns Framtid efter ett godkännande från länsstyrelsen och dialog med kommunen och boende runt sjön. En förutsättning för såväl länsstyrelsens som närboendes godkännande av den nya dammen var att förhållanden vid framför allt höga flöden skulle bli de samma som tidigare. Något tillstånd från mark- och miljödomstol som egentligen krävs för att anlägga en sådan damm söktes inte.

Efter att dammen anlades har länsstyrelsen tagit emot klagomål på att vattennivån i sjön har blivit hög och orsakat skada/olägenhet vid tre fastigheter runt sjön. Länsstyrelsen har på olika sätt hanterat dessa klagomål och försökt lösa den situation som uppstått, vilket framgår av bakgrundsbeskrivningen i det överklagade beslutet som mark- och miljödomstolen nu upphävt.

Länsstyrelsen har under våren 2018 kontaktats av Hillesjöns sänkningsföretag som framfört att nuvarande vattennivån innebär problem för jord- och skogsmark och att sänkningsföretaget därför önskar få genomföra en sänkning av dammen. Hillesjöns sänkningsföretag har den 9 maj 2018 kommit in med en formell begäran till länsstyrelsen om att få sänka tröskeldammen med 20 cm. Sänkningsföretaget framför att de under ett tiotal år sett hur Hillesjöns nivå ökat och legat kvar på en hög nivå under hela året. De ser hur skogen drunknar av det höga vattenståndet. Åkrar och betesvallar blir ofarbara av den höga vattennivån. Skogsmarker där bärighet inte varit något problem tidigare håller inte längre för maskiner.

Sänkningsföretaget ansökte därför om att få sänka tröskeldammen i Verkmyraån med ca 20 cm i ett första varsamt försök att komma till rätta med problemen orsakade av en högre vattennivå i sjön. Till begäran har bifogats årsmötesprotokoll där det framgår att begäran om sänkning har beslutats av årsmötet för sänkningsföretaget i april 2018.

Länsstyrelsen har i ett beslut den 21 maj 2018 konstaterat att Hillesjöns sänkningsföretag har rätt att genomföra den begärda sänkningen av dammen. För att minimera negativa effekter på miljön och fisk har länsstyrelsen angivit att sänkningen ska genomföras med iakttagande av ett antal försiktighetsmått.

Mark- och miljödomstolens vid Östersunds tingsrätt har efter överklagan av länsstyrelsens beslut genom dom den 16 april 2019 upphävt länsstyrelsens beslut och förbjudit Hillesjöns sänkningsföretag att utföra den begärda sänkningen av tröskeldammen.

Grunder för överklagan

Det finns ett sjösänkingsföretag för Hillesjön som fortfarande är giltigt. Det innefattar en rätt att utföra de rensningar som krävs för ett bibehålla de laggivna djupen i diken och Verkmyraån som ingår i sjösänkingsföretaget. Den anlagda dammen i utloppet Verkmyraån saknar däremot tillstånd. I dess nuvarande utformning har inkomna klagomål och länsstyrelsens inmätningar på plats visat att dammen har en inverkan på vattennivån och därmed olika enskilda intressen runt sjön. Det är därmed inte uppenbart att dammen varken skulle skada allmänna eller enskilda intressen runt sjön (11 kapitlet 12 § miljöbalken). Det innebär att dammen inte är laglig i dagens utformning då tillstånd skulle ha krävts för anläggande och bibehållande av dammen. Det har även domstolens konstaterat i den nu överklagade domen.

En förutsättning för att dammen skulle kunna anläggas utan tillstånd var att den inte skulle medföra någon negativ påverkan på omkringliggande fastigheter. Syftet med dammen var att stabilisera nivån i sjön på en något högre nivå för att undvika onödigt låga vattennivåer i sjön och stora variationer i vattenstånd. I efterhand har det visat sig att dammen blev för hög och att det orsakat besvär för en del närboende och sjösänkingsföretagets delägare.

För att behålla de djup och lägen som anges i förrättningshandlingarna för Hillesjönsänkningen skulle hela den anlagda dammen behöva tas bort. Det skulle enligt länsstyrelsens bedömning medföra en onödigt stor sänkning av vattenståndet i sjön till nackdel för både boende och naturmiljön. Sänkningsföretaget har heller inte begärt att få ta bort hela dammen, utan endast en sänkning av dammen med ca 20 cm för att undvika pågående skador på

omgivande mark. Resultatet av sänkningen skulle sedan utvärderas innan eventuellt beslut om ytterligare sänkning av dammen.

De boende runt sjön som sedan 2010 haft besvär med höga vattennivåer önskar en sänkning av sjöns vattennivå med ca 15-20 cm, vilket är i nivå med sänkningsföretagets begäran. Att det skulle uppstå skada av en sådan relativt begränsad sänkning för övriga boende runt sjön är inte särskilt sannolik. Däremot så uppstår förstås viss försämring av möjligheterna att färdas med båt runt sjön vid ett generellt något lägre vattenstånd och lägre vattendjup vid bryggor och badplatser. De borde de boende runt sjön som önskar en hög vattennivå vara skyldiga att tåla. Detta med hänsyn till ett den uppförda dammen och den höjning som skedde av vattennivån 2010 saknar tillstånd och att det tillståndsgivna sjösänkingsföretaget egentligen anger en ännu lägre nivå.

Länsstyrelsen anser att sänkingsföretagets begärda sänkning av dammen är skälig och nödvändig för att undvika fortsatta skada på mark runt sjön. Den begärda sänkningen är en rimlig kompromiss mellan olika intressen runt sjön. Det finns en laglig rätt för sjösänkingsföretaget att genomföra en sådan sänkning i enlighet med länsstyrelsens försiktighetsmått. Mark- och miljödomstolen har därför inte haft rätt att inskränka sänkingsföretagets rättigheter med ett förbud. Länsstyrelsen yrkar därför på att Mark- och miljööverdomstolen genom att upphäva mark- och miljödomstolens dom fastställer länsstyrelsens beslut om att sänkingsföretaget har rätt att utföra den begärda sänkningen av tröskeldammen.

De som medverkat i beslutet

Beslut om denna överklagan har fattats av enhetschef Joakim Hellgren på enheten för miljö efter föredragning av handläggare Hans Sjöberg på samma enhet. Ansökan har beretts för landshövding Per Bill den 26 april 2019. Chefsjurist Caroline Näslund har deltagit i beslut

Joakim Hellgren

Hans Sjöberg

Denna handling är godkänd i länsstyrelsens elektroniska system och saknar därför namnunderskrift.